

Ενότητα 17^η Ένα διδακτικό παράδειγμα από τη φύση

Ὁ καρκίνος ἐπιθυμῆ τῆς σαρκός τοῦ ὀστρέου·
ἀλλὰ δυσάλωτος ἢ ἄγρα αὐτῶ γίνεται
διὰ τὴν περιβολὴν τοῦ ὀστράκου.

Ἡ φύσις γάρ κατησφαλίσατο
ἄρραγεῖ ἐρκίω τό ἀπαλόν τῆς σαρκός.

Διό καὶ ὀστρακόδερμον προσηγόρευται .

Καί ἐπειδὴ δύο κοιλότητες
προσηρμοσμένοι ἀλλήλαις ἀκριβῶς

περιπτύσσονται τό ὄστρεον,
ἀναγκαίως αἱ χηλαὶ τοῦ καρκίνου
ἄπρακτοὶ εἰσίν.

Τί οὖν ποιεῖ ;

Ὅταν ἴδῃ
διαθαλπόμενον μεθ' ἡδονῆς ἐν
ἀπηνέμοις χωρίοις,
καὶ διαπλώσαντα τὰς πτυχὰς ἑαυτοῦ
πρὸς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου,
τότε δὴ παρεμβαλὼν λάθρα ψηφίδα

διακωλύει τὴν σύμπτυξιν,
καὶ εὐρίσκεται περιεχόμενος διὰ τῆς
ἐπινοίας

τό ἐλλείπον τῆς δυνάμεως.[...]

Ἐγὼ δέ σε βούλομαι
ζηλοῦντα τό ποριστικόν καὶ εὐμήχανον
τῶν καρκίνων,
ἀπέχεσθαι τῆς βλάβης τῶν πλησίων.

Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ πορευόμενος δόλω
πρὸς τὸν ἀδελφόν,
καὶ ἐπιπιθέμενος ταῖς ἀκαιρίαις τῶν πλη-
σίων,
καὶ ἐντροφῶν ταῖς ἀλλοτρίαις
συμφοραῖς.

Ὁ κάβουρας ἐπιθυμῆ τὴν σάρκα ἀπὸ το
στρείδι·

ὁμως τὸ κυνήγι εἶναι δύσκολο γι' αὐτόν
εξαιτίας τοῦ σκληροῦ περιβλήματος
που ἔχει τὸ στρείδι.

Γιατί ἡ φύση διασφάλισε

με ἀθραυστο περίβλημα τὴν ἀπαλή του
σάρκα.

Γι' αὐτό καὶ ἔχει ὀνομαστῆ ὀστρακό-
δερμο.

Καὶ ἐπειδὴ τὰ δύο κελύφη

που συναρμόζονται ἀπόλυτα μεταξύ
τους

αγκαλιάζουν τὸ στρείδι,

ἀναγκαστικά οἱ δαγκάνες τοῦ κάβουρα
εἶναι ἀναποτελεσματικές.

Τι κάνει λοιπὸν αὐτός;

Ὅταν δεῖ (τὸ στρείδι)

να ἀπολαμβάνει με εὐχαρίστηση τὸν
ἥλιο σε ἀπάνεμα μέρη

καὶ να ἔχει ἀνοίξει τὸ κέλυφος του στὶς
ακτίνες τοῦ ἡλίου,

τότε λοιπὸν, ἀφοῦ βάλει κρυφὰ ἓνα
πετραδάκι ἀνάμεσα στὶς πτυχές του,
ἐμποδίζει τὸ κλείσιμό τους

καὶ ἔτσι παρουσιάζεται να ἀποκτᾶ με
τὴν εφευρετικότητά του

τὴ δύναμη που του λείπει.[...]

Εγὼ ὁμως θέλω εσὺ,

ἐνὼ θαυμάζεις τὴν εφευρετικότητα καὶ
τὴν ἐπινοητικότητα τοῦ κάβουρα,

να ἀποφεύγεις να κάνεις κακὸ στο διπ-
λανό σου.

Τέτοιος εἶναι αὐτὸς που πλησιάζει με
δόλο τὸ συνάνθρωπό του,

αὐτὸς που ἐπωφελεῖται ἀπὸ τὶς κακο-
τυχίες τῶν ἄλλων

καὶ που εὐχαριστεῖται με τὶς συμφορές
τῶν ξένων.

Νοηματική απόδοση του κειμένου

Η επιθυμία του κάβουρα είναι να φάει τη σάρκα του στρειδιού, αλλά το κυνήγι του στρειδιού είναι πολύ δύσκολο· κι αυτό οφείλεται στο άθραυστο περίβλημα που έχει. Και επειδή οι δαγκάνες του κάβουρα είναι αναποτελεσματικές στο κυνήγι του, μεταχειρίζεται άλλο τρόπο. Όταν δει το στρείδι που απολαμβάνει τον ήλιο και έχει το κέλυφός του ανοιχτό, τότε κρυφά βάζει ένα πετραδάκι ανάμεσα στις πτυχές και εμποδίζει το κλείσιμο. Έτσι, ο Βασίλειος προτρέπει να θαυμάζουν οι άνθρωποι την εφευρετικότητα και την επινοητική δύναμη του κάβουρα, αλλά να μην τις χρησιμοποιούν για να κάνουν κακό στους άλλους ανθρώπους. Τέτοιοι είναι μόνο αυτοί που πλησιάζουν με δόλο τους συνανθρώπους τους, επωφελούνται από τις κακοτυχίες τους και χαιρόνται για τις συμφορές των άλλων.

Γραμματική

1. Να σχηματίσετε το κατάλληλο απαρέμφατο στις προτάσεις που ακολουθούν:

- α. Δεινόν έστι (μάχομαι, απαρ. ενεστ.) θεῶ καὶ τύχη.
- β. Χρῆ τὸν ἄνδρα (βουλεύομαι, απαρ. ενεστ.) πρὸ ἔργου.
- γ. Σόλων συνεβούλευε τοῖς Ἀθηναίοις (πείθομαι, απαρ. ενεστ.) τοῖς νόμοις.
- δ. Οἱ πολέμιοι ἀπειλοῦσι (βλάπτομαι, απαρ. μελλ.) τὴν χώραν ἡμῶν.

2. Να σχηματίσετε την κατάλληλη μετοχή στις προτάσεις που ακολουθούν:

- α. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην καὶ οἱ (διώκομαι, μτχ. ενεστ.) ἕνεκεν αὐτῆς.
- β. Οἱ Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο ὡς (πορεύομαι, μτχ.μελλ.) εἰς τὸν Ἴσθμόν.
- γ. Οἱ ἄλλοι πάντες (ἐκπλήττομαι, μτχ. ενεστ.) ἡσύχαζον.
- δ. Ἐξέπεμπεν αὐτοῦς ἡ πόλις (ἰδρύομαι, μτχ. μελλ.) ἀποικίαν.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου

1. Ποιο τέχνασμα χρησιμοποιεί ο κάβουρας προκειμένου να γευθεί τη σάρκα του οστράκου;

Η σάρκα του οστράκου περιβάλλεται από σκληρά μέρη τα οποία κλείνουν ερμητικά, ώστε να εξασφαλιζόταν το εσωτερικό από εξωτερικές επιθέσεις. Έτσι, για να γευτεί ο κάβουρας τη σάρκα του οστράκου, έχει επινοήσει το εξής τέχνασμα: όταν εντοπίσει ένα στρείδι να απολαμβάνει ανοιχτό τον ήλιο σε κάποιο απάνεμο μέρος, τοποθετεί κρυφά ένα πετραδάκι στις πτυχές του, ώστε να μην μπορούν να κλείσουν, και γεύεται ανενόχλητος τη νόστιμη σάρκα του.

2. Ποια συμπεριφορά αναμένει ο Μέγας Βασίλειος από όσους παρακολουθούν την ομιλία του;

Ο Μέγας Βασίλειος αξιοποιεί το παράδειγμα του κάβουρα που με πονηριά κατορθώνει να γευτεί τη σάρκα του οστράκου, με σκοπό να αποτελέσει παράδειγμα προς αποφυγήν για όσους παρακολουθούν την ομιλία του. Ζητάει λοιπόν από τους ακροατές του να θαυμάσουν την επινοητικότητα του κάβουρα, αλλά να αποφεύγουν τη μίμησή της σε περίπτωση που κάνει κακό στους άλλους. Η συμπεριφορά του κάβουρα δικαιολογείται, γιατί πρόκειται για ον χωρίς λογική, που υπακούει στο φυσικό ένστικτο. Αντίθετα, αυτή η συμπεριφορά δεν αρμόζει στους ανθρώπους, οι οποίοι πρέπει να αποφεύγουν να βλάπτουν το δίπλανό τους, να χρησιμοποιούν δόλο ή να επωφελούνται από τις κακοτυχίες των συνανθρώπων τους.

3. Θέλοντας να αποτρέψει τους ακροατές του από συμπεριφορές που αρμόζουν σε άλογα όντα, ο Μέγας Βασίλειος χρησιμοποιεί το παράδειγμα του κάβουρα και του στρειδιού. Να σκεφτείτε ένα παρόμοιο παράδειγμα και να το παρουσιάσετε στην τάξη.

Συμπεριφορές ανάλογες με του κάβουρα παρατηρούνται και σε άλλα είδη του ζωικού βασιλείου, τα οποία επιδεικνύουν εξαιρετική επινοητικότητα προκειμένου να εξασφαλίσουν την τροφή τους. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι ο κροκόδειλος, που πλέει στην επιφάνεια του νερού ακίνητος και περιμένει να έρθει η λεία του. Μόλις λοιπόν, κάποιο πουλί ή μικρό ζώο πλησιάσει για να πει νερό, ο κροκόδειλος βρίσκει την ευκαιρία και του επιτίθεται.